

A Magyar Református Lelkészegyesület Nyári Konferenciája

Kassa, 2013. július 31.

A keresztyénség és Európa

„Látod, ez Európa itt
S e kivágás tán Belgium.
Aki szíttad illatait,
Múltja mézét és álmait,
Tudod, hogy milyen áfium.”
/Márai Sándor: Együgyű vers gyorsvonatban/

Méltó, hogy **Európa** idei kulturális fővárosában – a hely szellemében – **Kassa** nemzetközi hírű jeles szülöttjének, **Márai Sándornak** a versével kezdjem előadásomat. Áthallásokban gazdag sorai nemcsak Európa „illatait, múltja mézét és álmait”, hanem – szabad képzettársítás révén – a hajdan elsüllyedt kontinens, **Atlantisz** vesztének fájdalmas hangulatát is felidézik... Számunkra, magyarok számára pedig mindenképpen megidézik egy „egyszer volt, hol nem volt”, süllyedő „**magyar Atlantisznak**” a valamikori Európával együtt tovatűnő világát: **Bocskai**, **Bethlen** és a **Rákócziak** szabadságharcait, **Thököly Imre** „magyar konföderációját”, vagy akár **Reményik Sándor** Erdélyországát, amely „eltévedt hajósok” füle hallatára, ma is „ott harangoz a mélyben”...

A **statisztikai adatok** szikár tömörségével kifejezve, ez a kis „magyar európai tájkép” – Márai suhanó vonatának ablakából nézve – így fest:

- **1910**-ben **Kassa** 44.211 lakosából 33.350 magyar (am. 75,4%), 6.547 szlovák és 3.189 német volt.
- **2011**-ben viszont, röpké egy évszázad múltán – szlovákul – **Košice**, – németül – **Kaschau** népességének összetétele már ekképpen nézett ki: 240.688 lakosából mindössze 6.382, azaz 2,65% volt magyar, elsöprő többsége pedig szlovák.

A számok magukért beszélnek...

De térjünk vissza Európához – Márai versének kalauzolásával talán éppen **Belgium** „kivágott” képéhez. Fővárosának, **Brüsszelnek** a főterén, a Grand-Place-on tavaly karácsonykor azt kellett megérnünk, hogy évtizedes hagyománynak véget vetve – a rosszul értelmezett „multikulturalitásnak” engedve – a városi tanács betiltotta az ilyenkor szokásos

karácsonyfa felállítását, nehogy a betelepedett muszlimok sérelmet szenvedjenek vallási érzékenységükben...

Kassa – **Felvidék** – kapcsán, itt, a Kárpát-medencében, Márai Sándor versének „áthallásában”, akarva-akaratlan más **európai kulturális fővárosok** is eszünkbe jutnak:

- **2010** októberében, az Európai Parlament vallási ügyekben illetékes alelnökeként egy parlamenti küldöttséget vezettem az EU akkori kulturális fővárosába, **Pécsre**. A hangsúly ott arra esett, hogy mennyire példaértékű ez a város, hiszen – „hála” Trianonnak – **Horvátország** és **Szlovénia** szomszédságában, ebben a régióban él a legtöbb nemzetiség, akik – a „multikulturalitás” szellemében – komoly szerepet játszanak a város művelődési életében, s „ez az Unió jövője”!

- Megelőzőleg, **2007**-ben, az éppen frissen csatlakozó **Romániában** az erdélyi **Nagyszeben** (Sibiu) viselte az EU kulturális fővárosa kitüntető címet. Mondani sem kell, hogy ez esetben az altruista kisebbségbarátságnak vagy az európai „fazonú” multikulturalitásnak még csak a gyanúja sem ébredt. A hagyományosan élelmes román kirakatpolitika az Európai Egyházak Konferenciája (CEC) által szervezett **III. Európai Ökumenikus Nagygyűlés** hathatós segédletével prezentálta a világ előtt „nemzeti és vallási sokszínűségét”, ezáltal próbálván feledtetni az egykori **Hermannstadt** (Nagyszeben) szász székváros szinte teljes elrománosítását, valamint a hajdan 800 ezernyi szászok és svábok szinte teljes elorsvasztását, a **Ceaușescu** „kondukátor” általi, nehézvalutáért való végkiárusítását.

Nos, ezzel a kitérővel jutunk vissza újból Márai Sándor idézett verséhez, egy olyan Kárpát-medencei, közép-európai körutazás – Kassa, Pécs, Nagyszeben – útvonalán, amelynek keserű ízével és élményeivel az ajkunkon, a Hazája által számkivetett, emigráns Költő szavaival állapíthatjuk meg: Ez itt Európa... És most már „tudod, hogy milyen **áfium**”.

A jelenkori Európa valóságával szembesülve, igencsak szükségünk lehet egy kis „**ópiumra**”, „szellemi kábulatra”, vagy pedig – és én inkább erre vágyom –: egy kis „**áfium elleni orvosságra**”. Ez esetben viszont nem a „török áfium”, hanem sokkal inkább a török/muszlim hódításnak kaput nyitó, keresztyén gyökereitől és örökségétől elszakadó szocialista-liberális, internacionalista-kozmpopolita globalizmus „**mákonyával**” (am. áfium) szemben kell megtalálnunk az „orvosságot”...

A hely beszédes volta miatt ezúttal külön is megköszönöm, hogy a **Magyar Református Lelkészegyesület** (MRLE) éppen Kassára hívta össze 24. nyári konferenciáját – ezáltal is kiegészítve felvidéki kulturális fővárosunk magyar és egyházi szempontból igencsak

hiányos programját. Sajnálatos, hogy a hivatalos városi programokban szinte teljesen elsikkad a magyar múlt, Bocskai István és Bethlen Gábor fejedelmeket pedig legfeljebb „megszállók” és „hódítók” gyanánt említik meg a szlovák szervezők. Ezzel szemben viszont öröndetes, hogy nemcsak az MRLE, hanem a Tiszáninnyi Református Egyházkerület és a Szlovákiai Református Keresztyén Egyház is pótolni igyekezett a torzító hiányt, június közepén **Kassáért** elnevezésű fesztiválján mutatva fel a kulturális főváros magyar és református értékeit.

* * *

Honnan hová? Honnan jön és merre tart a görög–római alapokon fölépült, utóbb pedig – mondhatni – teljes egészében **kereszténnyé/keresztyénné** vált, majd a zsidó és a muzulmán vallási-kulturális örökséggel gazdagodott Európa – tehetjük fel a kérdést a **Milánói Ediktum** (313) 1700. évfordulóján, Márai Sándor igencsak indokolt szkepszisével.

„**In hoc signo vinces!**” = „Ebben a jelben győzesz!” – háromszázadnyi gyilkos üldöztetés nyomán ennek a győzelmi jelszónak a kegyes „triumfalizmusával” indult hódító útjára **Nagy Konstantin** „hivatalos államegyháza”...

Ennyi idő után az évezredes „**keresztény Európának**” van-e alapja, oka, hite az ünneplésre?!

Ezzel együtt: a már-már szintén „trimufalizmusra” hajló, Béke-Nobel-díjjal kitüntetett **Európai Uniónak** van-e oka és erkölcsi alapja önmagát valóságos újkori sikertörténetként ünnepelnie – és ünnepeltetnie?

Egyáltalán: **milyen jövő** vár a sokrétű válság sújtotta kontinensünkre, melyet már-már profán vallási érzülettel „a világ közepének” gondolunk, és „a civilizáció bölcsőjeként” tartunk számon? És ebben az Európában milyen helyet foglal el a keresztyénség, és milyen jövő vár reá?

Ez a kérdés, ennek a kérdésnek a vizsgálata számunkra, mai reformátusok és protestánsok számára, most, a **Reformáció** (1517) ötszázados jubileuma közeledtén annál is indokoltabb, mivel Anyaszentegyházunk Európának éppen egy, a mostanihoz hasonló válságának a körülményei között vette eredetét, és járult hozzá „vén kontinensünk” korabeli – középkori – hitbeli, erkölcsi megújulásához...

Az ókori Római Birodalom válságából kiutat mutató és a Krisztus utáni új Európa születésénél bábáskodó kereszténység, valamint **a középkori** Európát megújító – megreformált – hit kései örökösiként képesek vagyunk-e **a mostani** Európának utat mutatni

és reményt nyújtani – és egyáltalán: milyen a vele való viszonyunk, kereszténységünknek mi a **rendeltetése** a mai Európában?!

Fabiny Tamás evangélikus püspök, a CEC legutóbbi, budapesti nagygyűlése vonatkozásában, érdekes módon állította élére ezt a kérdést, **Európa pogány eredetmítosza** és **Pál apostol európai missziója** összefüggésében. Melyik utat választjuk, melyik úton haladunk tovább? – tette fel a kérdést:

- Az európai pogány mítosz, a **zeuszi ármány**, a vad bika képében megtestesülő nyers erő – és tegyük hozzá tréfás iróniával: „a nemi erőszak” – útján,
- vagy pedig az **apostoli álom** isteni látomása útján, **Krisztus király** jeruzsálemi típusú bevonulásának útján, amelynek rendjén – lelki értelemben – birtokba vette az előtte meghódoló Európát?

A mítosz, a **pogány erő kultusza** az egyik oldalon – vele szemben pedig az isteni „út, igazság és élet”, a **szereket kultúrája** a másikon. A megejtő **ármány** vagy a felemelő **álom** fogja megszabni jövőnket?

Európé/Európa újkori „elrablásával” szemben – ebben az aktuális olvasatban – **Európa újbóli visszaszerzése**, Krisztus általi visszahódítása jelenti az életképes alternatívát.

Az Unióba igyekvő **Macedónia** lázas identitáskeresése, hangsúlyos keresztyén politikai „kurzusa”, vagy éppen a kommunista ateizmus által megtépzott **kis-Magyarország** keresztyén gyökereihez való visszatalálása az időszerűség erejével idézi figyelmünkbe a Pál apostolnak álmában megjelenő „**macedón férfi**” szózatát: „Jer által Macedóniába – **Európába!** –, és légy segítségül nekünk!” Nagy szükségében erre a „segítségre” szorul rá Európa. Ezt ismeri fel az Apostol, amikor Isten akaratának engedelmeskedve, beszámol róla, hogy: „igyekeznék elmenni Macedóniába, megértvén, hogy oda hívtok minket az Úr, hogy prédikáljuk nekik az evangéliumot” (Csel.16,9–10).

Ez a régi-új felismerés vezérelte **XVI. Benedek** pápát **Európa újraevangélizálásának** meghirdetésekor, vagy ennél is előbb **II. János Pál** lengyel pápát, amikor korszakos szerepet vállalva, kontinentális küzdelmet indított az államvallási rangra emelt **kommunista ideológiai ateizmus**, „az élet sötétségének világbírói ellen” (Ef.6,12).

John Milton művét idézve, vallás- és irodalomtörténeti dimenzióban ragadhatjuk meg a magával meghasonlott, erkölcsi válságából kiutat kereső Európa korszakos gondját: „**Elveszett paradicsom**” (1667) – „**Visszanyert paradicsom**” (1671).

Már-már szentségtelen, képi dimenzióban **Michelangelo Piétáját**, a szenvedő Krisztus fájdalmas szívű édesanyjának keresztyén értékvilágunkat megtestesítő alakját és az **Euró**

brüsszeli „istenasszonyának” bálványszobrát állíthatjuk szembe egymással: a világot **vérén** megváltó Krisztust a világot **pénzén** megvásárolni akaró – „pogány” – Európával...

Mindent egybevetve: ez itt a kérdés.

Visszatalálunk-e az elvesztett Európába – vagy pedig hagyjuk, hogy újból elrabolják tőlünk? Visszatalálnak-e Krisztusukhoz Európa népei? Ráébred-e hivatására a „süllyedő” kontinens, vagy pedig tovább éleződő, militáns szekularizmusával igyekszik végképp megszabadulni keresztyén gyökereitől és értékeitől? **A megosztó érdekek** „uniójának” a jelenlegi állapotából képes lesz-e **az egyesítő értékek** szövetségének a szintjére emelkedni?

Kassa városában a maga-kereső európai kérdésre megint csak Márai Sándor vallomásos soraival adhatunk választ:

„Mert volt valami Európában – néha én is kimondtam, leírtam –, amit, talán naivan, így neveztek: **hivatástudat**. A fogalom fellengzős. Mégis, az én nemzedékem számára is volt benne valamilyen felhígult valóság: a tudatban, hogy **Európában születni, európainak lenni** nemcsak természeti vagy közjogi állapot, hanem **hitvallás**. De ez a **hivatásérzet** nem érzett itt többé senkiben, semmiben. Okos öreg politikusok már beszéltek arról, hogy gazdasági közösséget kell teremteni Európában, a nacionalista érdekek ellen és fölött – de egy gazdaságilag egyesült Európa, amelynek nincs **hivatástudata**, nem lehet világerő, mint volt évszázadokon át, **amikor hitt magában és hivatástudatában.**” (kiemelések tőlem – TL).

„Európában születni, európainak lenni... hitvallás” – olvassuk Márainál. Ez a hitvallás viszont kifejezetten **keresztyén hitvallás**. Keresztyénsége nélkül Európa megszűnne Európa lenni, mint ahogy **hivatástudata** nélkül is meglétenék értelmét veszítené el az Európai Unió...

* * *

2008 legelején ezzel a gondolattal, ezzel a szilárd hivatástudattal érkeztem az **Európai Parlamentbe**, és ebben a szellemben kezdtem meg tevékenységemet, melyet első pillanattól fogva szolgálatnak tekintettem. Ahogyan akkoriban mondtam volt: semmi egyéb nem történt, hanem csak annyi, hogy a temesvári lelkipásztori, valamint a nagyváradi püspöki szószerkezetet a brüsszeli – európai – szószerkekre cseréltem fel.

Kulcsszavakban kifejezve, képviselői programomat ekképpen foglalhatom össze: **kereszténység, kultúra, kisebbségek és kommunizmus**. Ezek közül és a többivel szoros összefüggésben, a **keresztyénséget** kívánom kiemelni. „**Keresztény Európát!**” – ezzel a

programatikus jelszóval láttam munkához. Első csonka mandátumom (2008–2009) másfél évnyi kedvezőtlen időszaka nyomán, mostani teljes körű ciklusom (2009–2014) idején, az Európai Néppárt frakciójának tagjaként, mind az Emberi Jogok (DROI) és az Oktatási és Művelődési (CULT), mind a Külügyi (AFET) szakbizottságok keretében, mind a Nyugat-Balkáni Parlamenti Küldöttség, valamint a Kisebbségi Frakcióközi Munkacsoport (intergroup) tagjaként minden igyekezetem arra irányult, hogy **keresztyén értékeinket**, valamint egyetemes és sajátlagosan kelet-közép-európai és magyar **keresztyén**, ennek részeként pedig **egyházi érdekeinket** juttassam érvényre.

Idevágó konkrét megnyilatkozásaim ismertetésére ez alkalommal nincs terem – ezek egy részletes tevékenységi beszámolót igényelnének. Jelzsképpen azonban hadd említsem meg a maga nemében egyedülálló **bibliai kiállításomat**, mely az Unió nemzeteinek nyelvén megjelent első bibliakiadásokat mutatta be eredetiben vagy hasonmás kiadásban – köztük is a **Vizsolyi Bibliát**; valamint azokat, az önálló kötetre rúgó **felszólalásaimat**, melyeket vallási és egyházi tárgyban vagy éppen az üldözött keresztyének védelmében mondtam el. Az Európai Parlament alelnökeként, másfél éven át (2010–2012) – egyebek mellett – a vallási és egyházi ügyeknek voltam a felelőse, s ennek köszönhetően kivételes lehetőségem nyílt hivatásom teljesítésére. Hogy egyebet ne említsek, az EP-Elnökség tagjaként én lehettem a Lisszaboni Szerződés 17. cikke által előírt **EP–egyházi párbeszéd** intézményesítésére vonatkozó jelentés és határozat előadója, melyet teljes egyhangúsággal fogadott el a testület.

Kereszténységünk tekintetében fokozott figyelmet érdemel az a kirívó ellentmondás, mely a lelkiismereti és vallásszabadság megítélése terén az uniós országok, valamint az Unión kívüli, ún. harmadik országok viszonylatában mutatkozik meg. Az EU általában, az EP pedig különösképpen nagy figyelmet szentel **az emberi jogok** és **a vallásszabadság** ügyének a „harmadik világ” országaiban, melyektől szigorúan számon is kéri ezek teljesülését. Ezzel szemben viszont szinte teljes érzéketlenséget tanúsít ezen jogok unióbeli sérelmei iránt, amennyiben ezek egyáltalán a Parlament elé kerülnek. Nemcsak, hogy nem figyel oda – példának okáért – a volt kommunista-ateista tagországokban történő jogsértésekre, hanem egyenesen szabad teret enged egyfajta burkolt vagy éppenséggel nyílt, szocialista-liberális vétetésű **keresztyén- és vallásellenességnek**. Más szóval szólva: Unión belüli és kívüli viszonylatban kifejezetten **kettős mércét** használ, és ugyanez a **kettősség** érvényesül a keresztyének és más vallások (pl. a muzulmánok) megítélésében.

Európai képviselőként kezdettől fogva magában a Parlamentben is ezzel a felemás magatartással találtam magam szemben. **A kommunista ateizmus** feledni remélt világából

egyenesen a **szekuláris Nyugat** vallástalanságának a világába csöppentem, melyben a keleti **materialista ideológia** helyét a jóléti társadalmak **vulgáris materializmusa** foglalta el – a kettő együtt pedig a **szocialista internacionalizmus** és a **liberális kozmopolitizmus** párosában jut közös nevezőre.

Konkrét példákkal élve, **Irak, Irán, Burma** vagy **Kína** vallásüldöző rezsimeit naponként a vádlottak padjára lehet ültetni – az Unió posztkommunista tagországaiiban fennálló vallási, egyházi visszaélések azonban hidegen hagyják az európai intézményeket és biztosokat. Ugyanez mondható el a keresztyénségünk sérelmére „a másság” és a „pluralizmus” jegyében s nevében elkövetett sérelmek vonatkozásában (lásd: keresztyén jelképek használata stb.). Amint **Alojz Peterle** EP-képviselő, volt szlovén miniszterelnök fogalmaz: „Mostanság a bankárok is értékekről beszélnek... A **szekularizmus** mint egy **új vallás**, mint egy **ellenvallás** jelenik meg...” (kiemelések tőlem – TL). Miközben az Unióban valóságos kultusza folyik az **LGBTI** betűszóban összefoglalt szexuális devianciáknak és a liberális parlamenti többség rendre az életellenes **abortusz** és **euthanázia** mellett foglal állást – ezzel szemben viszont az egész kontinensünk számára életbevágó **családi jogok** és **népesedési kérdések** szinte teljességgel háttérbe szorulnak az uniós politikacsinálásban. Az igen tetszetős európai–egyházi párbeszéd keretei és kulisszái ellenére, az európai történelmi keresztyénség a **vallási pluralizmus** és a **világnézeti egalitarizmus** EU-ideológiájának tulajdoníthatóan kerül egy szintre a jelentéktelen kisegyházakkal, különféle szektákkal vagy éppenséggel az istentagadó szekuláris szervezetekkel és a szabadkőművesekkel. És ezen az úton máris eljutottunk az – eredeti voltában megghiúsult – európai alkotmány több évig zajlott, mélyen megosztó vitájához, mely végül is az **Isten nevének** és **Európa keresztyén gyökereinek** az Unió alapdokumentumából való teljes kizárásával végződött. Mindezek összefüggésében bárki maga is megítélheti, hogy mit jelent és mennyit ér **Európában – a keresztyénségről** beszélni; és hogy mennyit ér az **Uniós szerződés** 17. cikkének vallási-egyházi provizóriuma, vagy hogy az **Európai Alapjogi Charta** gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadságról szóló 10. cikke mire elégséges...

Mindezek összefüggésében az EU jelenleg folyamatban lévő **Magyarország-ellenes** (magyarellenese?) politikai kurzusa is könnyűszerrel értelmezhetővé válik. Az – példának okáért –, hogy a „vallási sokszínűség” európai őreinek miért nincs tetszésére az új magyar **egyházi törvény**... vagy az, hogy az Isten nevére és a keresztyénségre, valamint a történelmi egyházak nemzetmegtartó szerepére hivatkozó **magyar Alaptörvény** miért váltotta ki a két- és „sokszínű” európai honatyák többségének heves ellenkezését... És hogy – egyéb okok

mellett – országunk fölött is törhetett pálcát az „elvtársi” (am. tavaris) szellemiségéről elhíresült **Tavares-jelentés**...

Magyarország botránnyossá dagadó esete – íme – milyen érzékletességgel szemlélteti és példázza az EU előbbieken vázolt keresztény-ellenességét! Találón állapítja meg **Kövér László** házelnök, hogy: „Európa egy része ma komoly bajban van, nemcsak a kereszténységet, hanem önmagát és az élet ősi törvényeit is megtagadja. Szerintük a vallás, a nemzet és a család a múlt részét képezik. De vannak olyan európaiak is – velünk együtt –, akik szerint a vallás, a nemzet és a család mindig a jövőt jelentik, ezért megerősítendőek.” Az elmondottakkal egybehangzóan fogalmaz **Orbán Viktor** miniszterelnök: „Ma azt látjuk, hogy Európában lassan már sem az imádságnak, sem a munkának nincs becsülete. Európa egy agresszív, szekuláris, internacionalista és családeellenes látomás csapdájába esett, ami logikusan vezet saját keresztény hagyományaink feladásához... Európa és benne Magyarország csak akkor tud megújulni, ha sikerül visszatalálnia önmagához, az imádság és a munka hagyományát sikerül visszahelyeznie életfelfogásának centrumába...”

Országunk közméltóságainak szavaira a hitelesítés erejével felel rá egy távol-keleti hang – **India** budapesti nagykövetének megállapítása: „Az emberiség rossz úton jár... A magyarokban – viszont – még fellelhetők a spirituális gondolkodás gyökerei, és nem annyira materialisták, mint a nyugat-európaiak”. – Bár valóban így lenne...

Radoslaw Sikorski lengyel külügyminiszter – sokakkal együtt – szintén a keresztény értékek mellé áll, és nekünk is pártunkat fogja, amikor arra szólítja fel nagyköveteit, hogy: „tegyék ismertté a világban a lengyel történelmet, ... és lépjenek fel a kereszténység védelmében, ... és védjék meg magyar partnereiket az igazságtalan támadásoktól”...

Magyarországnak az Európai Unióval szembeni, nem várt módon és mértékben kiszélesedett, alapvetően politikai és ideológiai természetű konfliktusa a mostani „**totalitárius liberalizmus**” véleményterrorjához akarva-akaratlan az elfeledhetőnek hitt, egykori **kommunista totalitarizmus** ideológiai kizárólagosságát asszociálja...

A – miltoni értelemben – „elveszett Európa” „visszaszerzésére” vállalkozva, vissza kell találnunk Istenünkhöz, gyökereinkhez és önmagunkhoz, hogy megvédhessük és visszanyerhessük valódi **európai identitásunkat**. Nemcsak Magyarország, hanem az egész Európa is „csak akkor tud megújulni, ha sikerül visszatalálnia önmagához” – ismételhettük meg az előbb idézett felismerést –, hogyha az evangélium, az imádság, a munka, a vallás, a család és a nemzet tartópillérein a materiális Európa gazdasági valóságához egy „**spirituális Európa**” lelkiségét képes társítani. Ebben az értelemben értendő **Robert Schuman** alapító

atya sokszor idézett alaptétele: „Európa vagy nem lesz, vagy keresztény lesz”. Jelenkori válságainkból – Európa erkölcsi válságából is – ez a meggondolás jelentheti a kiutat... Más szóval, ahogyan ezt a kelet-közép-európai rendszerváltozás idején a bázeli ökumenikus nagygyűlés megfogalmazta: „a keresztény örökség legyen **Európa megújulásának forrása!**”

A magyar álláspont, a mi hitből és történelmi tapasztalatból fakadó álláspontunk egyértelmű és világos. **Széchenyi Istvánt**, „a legnagyobb magyart” parafrázálva: hitében és lelkében él a nemzet – hitében, lelkében, szellemiségében lehet Európa is azonos önmagával.

Európában, az Unióban – a jogok, értékek és elvek örve alatt – **politikai, ideológiai küzdelem** folyik. A nyilvánvaló vallásellenesség sem más, mint politikai eszköz elvszerű köntösben. Sőt, mi több, a világi érdekérvényesítéshez hasonlóan az egyházi diplomácia is csatatér, ahol egy szűk (ál-)liberális csoport lélektani terrorja érvényesül – állapítja meg egy szakértő.

Ebben a küzdelemben „Nyugat és Kelet között számunkra egy út van: Fölfelé!” – valljuk nagy püspökünk, **Ravasz László** szavaival. Milyen jó lenne, hogyha a hetvenedik évfordulójához érkezett Szárszói konferencia (1943) szellemében – **Kelet és Nyugat** között – magyarságunk ezen az istenes úton járva alakítaná tovább „**harmadik utas**” európai politikáját...

Tőkés László